

Zúg a Verhovina!

Gyermekszindarab március tizenötre.

Három képben.

Irta: *Várdótfalvi Salamon László.*

Személyei: Szénégető Áron. Teréz néni. Iván bácsi. Verhovina Janó. Ellenséges Katona. Katonatiszt. Balázs. Juliska. Matyko. Borica.

ELSŐ KÉP.

Szín: Szénégető kunyhó belseje. Középen kis ablak. Fehér kecskelábú asztal, szalmaszékek. Falon pár szentkép. Kétoldalt ajtó.

Első jelenet.

Ellenséges Katona. Áron.

Ellenséges Katona (Tányérsapkában, fegyverrel és korbáccsal. Járkálgat): Egyszóval... maga még most sem akar vallani?

Aron (Székely ember. Hátra van kötve a keze): Nem!

Ellenséges Katona: Nézze... szabad lesz! Még pénzjutalomban is részesül a zsupánságtól, ha elárulja azoknak a Rongyosoknak a búvóhelyét...

Aron: Megmondottam: Nem tudom!

Ellenséges Katona (mérgesen): Ez nem igaz! Tudja! Beárulták, hogy élelmiszert hordoz fel a havasra... (Ordít.) Ha nem beszél, beviszem az internálótábor parancsnokságára... Azt hiszem, hallotta hírét? Megnyúzzuk, de vallani fog!

Aron! Megnyúzhatnak és akkor sem fogok többet mondani, mint most!

Ellenséges Katona (csattogtatja a korbácsot): Indulás az internálótáborba!

Aron (tétovázva): Legalább az asszonyomat s kis családjaimat engedje, hogy megcsókoljam. Ki tudja... látom-e még őket ez életben...

Második jelenet.

Teréz néni. Balázs. Juliska. (Szegényesen öltözve bejönnek. Sírnak.)

Aron: A táborba visznek lelkecskéim! Nem ölelhetlek meg benneteket, mert hátrakötötték a kezemet!

Teréz néni (a gyerekekhez): Csókoljátok meg édesapátokat!

Ellenséges Katona: Gyorsan, gyorsan! Nem érünk rá a komédiázásra!

Balázs, Juliska: (Sírva csókolják meg édesapjukat.)

Teréz néni (sírva borul férje vállára): Édes uram! Jaj, jaj, mi lesz velünk?

Aron: Ne ríjj Teréz! Visszajövök! Örözd a gyerekeket s hát áldjon Isten! Mondom: ne ríjj! Az egész mái áldott napon erőst zúgott a Verhovina! Szél se fútt, még es zúgott... mint az ősön... Akkor! Emlékezel? Változás lesz Teréz! Óvjon Isten benneteket! (Kivülről erős szélzúgásszerű hang.) Halljátok? Levél se rezdül... ág se mozdul és zúg a Verhovina!

Ellenséges Katona (türelmetlenül): Indulás!

Aron: (Lehajtott fejjel elmegy jobbra.)

Ellenséges Katona: (Korbácsot csattogtatva el utána.)

Harmadik jelenet.

Iván bácsi, Matykó, Borica. (Besietnek balról)

Iván bácsi (Öregebb szénégető. Áronéhoz hasonló öltözetben): No... szomszédasszonka lelkecském... hová elviszi az a gazember pemák zsandár Áron barátomat?

Teréz néni (zokogva): Az internálótáborba!

Iván bácsi (dühösen rázza az öklét): Majd elviszi őket ördög pokolba! De valamennyit! Hallottam jó hír! Tódornak van kicsi masina... Már megint muzsikálja benne katona-banda a messzi Budapesten, hogy: kivirult a Kossuth kertje... mint az ősön, mikor jöttek Munkácsig!

Teréz néni (éledezve): Igazán? Jaj, hála legyen annak a nagyonjő Istennek!

Iván bácsi: Akarom kérni szomszédasszonka lelkem... jöjjön Tódorékhoz szaporán! Lesznek hírek! Maga jól megérti magyarul... Mi már bizony húsz esztendő alatt sokat megfelejtgettünk magyar szóból... Majd maga elmondja nekünk, mit belebeszéltek?

Teréz néni: Megyek szívesen... Jaj, csak a jó Isten hozná már őket! Szegény uram, ne sinylődne, szenvedne ezektől!

Iván bácsi (gyerekekhez): Matykó! Borica! Maradjatok Balázskánál, Juliskánál! Meséljete nekik, hogy ne szomorodják magukat! (Elsiet Teréz nénival balra.)

Matykó (Balázshoz): Elvitte apádat a pemák zsandár?

Balázs (gyermekes heroizmussal): El! De én kiszabadítom!

Matykó (tapogatja Balázs karját): Gyenge vagy még!

Balázs: Nem is úgy! Felmegyek a barlanghoz! Szólok azoknak a puskás bácsiknak, akiknek ételt vittünk! Azok

majd elébe kerülnek a pemák zsandárnak, és jaj lesz a bőrének... amiért az édesapámat bántani merészelted!

Borica: Jaj te Balázska, ne menj most az erdőbe! Hallod, hogy zúg? Ott járkál most a Verhovina Janó és fujja a dudát! Attól zúg a hegy! A gyerekeket bedugja a zsákjába, elviszi a barlangjába és megnyúzza...

Balázs: Ez számárság! Mese mese mess kenyeret...

Juliska: Pedig nem mese... Édesapám is mondta, nem jó a Verhovina Janóval találkozni...

Matykó: Ti lányok gyávák vagytok...

Juliska: Nem vagyunk gyávák! Tudod! Azért is megmutatom, hogy nem vagyok gyáva... Balázssal megyek!

Balázs: Jössz Matykó! Nincs is messze a barlang! Az ösvényt jól ismerem!

Matykó: No jól van... gyerünk! Szabadítsuk ki az édesapádat!

F Ü G G Ö N Y.

MÁSODIK KÉP.

Leereszthető középfüggönyre festett erdőrészlet a szín. Balról díszletre nagyobb barlangszáj van festve. Bejárat kétoldalt fák között.

Első jelenet.

Balázs. Matykó. Juliska. Borica. (Tanácstalanul állodgálnak a középén.)

Balázs: A barlang üres...

Matykó: Jól megnézted?

Balázs: Meg... Bizonyosan elmentek gombát szedni... (Elkeseredetten.) Hiába jöttünk!

Juliska: Te Balázs! Kiabáljunk! Hátha meghallják és előjönnek...

Borica: Jaj, ne kiabáljunk!

Matykó: Miért ne? Hujángassunk csak! (Tölcsért formál a tenyeréből és kiabál.) Hahó! Katonabácsik! Hahó!

Borica: Meglásd Matykó, baj lesz! Meghallja a Verhovina Janó és előjön... (Szélzúgásszerű hang.) Hallod? Már megzúdult az erdő!

Juliska (Boricához): Ó te Borica! Hiszen az a visszhang!

Borica: Nem a! Dudál a Verhovina Janó!

Balázs: Eh! Nagyon jó kedvem van ahhoz, hogy ilyen locsi-fecsi beszédet hallgassak! (Tölcsért formál tenyeréből és ő is kiabál. Lassan mindnyájan nekibátorodnak és kiabálnak, hahóznak.)

Második jelenet.

Verhovina Janó: (Nagyon öreg havasi pásztor. Hosszú, fehér szakállá, lelógó bajusza van. Fakéregből készített kürtöt hoz. Jobbról belép.) Hahó! Kicsikéim! A barlang üres! A katonák elmentek egy harmatos hajnalon! (Balázshoz): Láttam az apádat fiam! Pemák zsandár kísérte... Hírt adni, segítséget kérni jöttetek a barlanghoz, ugye?

Balázs (kissé szurkolva): Igen...

Verhovina Janó: Holnap nagy ünnep lesz kisfiam! A szabadság ünnepe! Március tizenöt! Halljátok, hogy zúg az erdő? Ünnepre készül! Mert holnap nagy ünnep lesz! Holnap mindenki szabad lesz a Verhovinán! (Balázshoz): A te apád is fiam! (Leveszi válláról a fakéregkürtöt és hosszan megfújja. A kürtszó után erős, hosszú, visszhangszerű zúgás hallatszik.) Figyelmezzetek szavaimra kicsikéim! Látjátok ezt a kürtöt? Ilyet csináljatok és holnap hajnalban zúgassátok hangját a völgyek felé! És kiáltsatok egy nevet! Azt a nevet itt mindenki tudja! Nagy hős volt, nagy Fejedelem! Küzdött a szabadságért és itt csattogott lova lába nyoma a Verhovinán! Mert holnap eljön! Elhozza a szabadságot! Kiáltsátok meg a nevét! Hívjátok hangos kürtszóval! Zúgjon a Verhovina március tizenötödikén, mert a messi völgyek ölen már indulnak a hadak! Elhiggyétek! Én tudom!

Matykó (bámuló csodálkozással): Kicsoda maga Öregapó?

Verhovina Janó (megfújja a kürtjét. Kiált): Hej, Nagyságos Fejedelem! Megkiáltom áldott nevedet a hegyen! Szüntesd a rabságot! Hozd a szabadságot! Hahó! Hahó! Én kiáltom most nevedet! Én... Verhovina Janó! (Kürtöl.)

F Ü G G Ö N Y.

HARMADIK KÉP.

Szín ugyanaz, mint az első képben, tehát csak a középfüggönyt kell felhúzni.

Első jelenet.

Balázs. Matykó. Juliska. Borica. (Beszélgetnek.)

Balázs (egy kis fakéregkürtöt faragesál, igazgat.) A kéregkürt kész... (Belefúj.) Jól szól ugye?

Borica: A Verhovina Janó kürtje erősebben dudált...

Matykó: Hiába... nem találtunk több kérget. Mindenféleből nem lehet csinálni!

Balázs (Boricához): Na... ugye, hogy nem nyúzott meg bennünket a Verhovina Janó?

Borica: De szaladtunk is le a hegyről!

Balázs: Én nem szaladtam! Én csak hátul mentem!

Matykó: Én se szaladtam... Ti szaladtatok!

Juliska: Na csak ne tagadjátok, hogy ti is féltetek!

Borica (legyintve): Nagyon fehér volt az arcotok!

Matykó: Hát az igaz, hogy a Verhovina Janóval nem jó találkozni, ha rossz kedve van! Most jó kedve volt...

Borica: Ez volt a szerencsénk! Másként most a barlangjában nyúzna bennünket...

Matykó: Rajtad kezdte volna...

Borica: Ugyan miért?

Matykó: Mert te vagy a legfélősebb...

Balázs: Tudjátok mit vettem észre? Verhovina Janó nem haragszik a magyarokra, se a tótokra, de még a ruszínokra se...

Matykó: Hát akkor kikre haragszik?

Balázs: A pemákokra!

Matykó: Látod... az lehet!

Juliska: Ezért nem bántott bennünket!

Balázs (kitekintget az ablakon): Már hajnalodik! Nemsokára fölkél a nap! Gyerünk ki a ház elé!

Matykó: Ki fújja meg a dudát?

Balázs: Azt én! De egyszer te is fújod!

Juliska: Irígy vagy Balázs! Mi miért ne fújhatnánk?

Balázs: Az nem lányoknak való! De ti is kiálthattok!

Borica: Mit kiáltunk?

Balázs (meghökkenve néz a levegőbe. Tűnődik. Vakargatja a fejét): Ehol ni! A nemjóját! Elfeledtem! Verhovina Janó azt mondta, kiáltunk meg a nevét... De kinek a nevét?

Matykó: Valami nagy hősnek...

Juliska: Nagyságos úrnak!

Balázs (mérgesen): Eh! Mára már a botosokat is úgy hívják: naccságos úr...

Borica: Ugy kiáltotta, hogy fejedelem...

Balázs: (Ezalatt erősen tűnődik.)

Matykó: Milyen kár, hogy mi nem jártunk iskolába... Akkor biztosan tudnánk...

Balázs (a homlokára ütve): No lám! Én már tudom! Az nagy úr, sok katonája van és hozza a szabadságot! Az ősszel is az hozta a munkácsiaknak, ungváriaknak, meg a nagyszőlősieknek... Hallottam Tódoréknál a rádígóban, amikor Munkácsen kiáltozták a nevét... Azt a nevet kell megkiáltani...

Második jelenet.

Teréz néni. Iván bácsi: (Bejönnek jobbról.)

Teréz néni (látva a készülődést): Hová akartok menni hajnalok hajnalán?

Balázs: Kiáltani!

Matykó: Meg dudálni is fogunk!

Teréz néni (csóválja a fejét): Elment a sütnivalótok? El-

hiszitek azt, amit az az eszelős vén pásztor mondott? Hiszen az bolondság...

Iván bácsi (Terézhez): Megbocsássa lelkem szomszéd-asszonka, az megvan nem bolondság! Amit gyerekek akarnak csinálni, réges-régi szép szokás Verhovinán! Ünnepecskék reggelén megfújjuk cserfakürtöt hegyeken és kiáltunk!! Hívjuk Édesapját szabadságnak! Ma nagy ünnep van! Kossuth apánk ünnepe... Csak hadd menjenek a gyerekek kiáltani, megfújni cserfakürtöt! Mi majd hallgatózunk...

Teréz néni: ... és sírunk...

Iván bácsi: Nem kell sírni szomszédasszonka lelkem... Fogat kell csikorgatni és várni kell... (Gyerekekhez.) Tudjátok... mit kell kiáltani?

Matykó: Balázs tudja..

Iván bácsi: Bujdosó kurucok Fénylő Csillagát kell kiáltani! Makovicza várának Hercegét kell kiáltani! Szabadság Édesapját kell kiáltani! No menjetek! Kiáltsatok, hadd örüljön szívünk!

(Gyermekek kivonulnak balra. Kevés idő múlva a cserfakürt idealizáltan megszólal és kuruedalt játszik: Gyöngé violának letörött az ága...)

Iván bácsi (elérzékenyülten törölgeti szemeit): De szépen megfújogatja a kis lelkem! Huszártrombitás lesz ez, majd ha megnő!

Teréz néni: Szegény jó Áronom! Ugyan hol kínozzák?

(Kívül gyermekkórus többször egymásután ütemesen kiáltja: Horthy! Horthy! Horthy!)

Iván bácsi (nagyot néz): No? Mit ezek megkiáltanak?

Teréz néni: Ugyan hol tanulták meg ezt a tiszteletreméltó nevet nagy Verhovinának apró kis rabjai?

Iván bácsi: Benne van a levegőben! Ezt zúgja az erdő! Ezt suhogja a szél szabad Munkács vára felül...

Harmadik jelenet.

Balázs. Matykó. Juliska. Borica.: (Megdöbbenve besietnek.)

Balázs (szurkolva): Vassisakos katonák jönnek az ösvényen felfelé...

Teréz néni (rémülten): Jaj Istenem! Bizonyosan pemákok! Idecsaltátok a kiabálással őket! Ó jaj, jaj!

Iván bácsi: Ne jajgassa lelkem előre! Még nem ég ház! (Gyerekekhez.) Hol jönnek?

Matykó: Szálkó felől az ösvényen...

Iván bácsi: Ezt már megnézek magam... (Kisiet jobbra.)

Teréz néni: Gyerekek! Elrejtezni a hiuban! Egy-kettőre! (Tuszkolná ki a gyerekeket balra.)

Balázs: Gyűjjön édesanyám is! Másként nem megyek!

Juliska: Én sem!

Negyedik jelenet.

Katonatiszt: (Magyar. Zászlós. Ha lehet vassisakkal, ha nem, úgy sapkával bejön balról.) Jóreggelt adjon Isten!

Teréz néni (örömmel): Adjon Isten magának is vitéz úr! Maguk nem pemákok?

Katonatiszt: De nem ám galambom! Magyarok vagyunk! Annak a katonái, kinek nevét ezek a gyerekek az imént kiáltották!

Teréz néni (térdre ereszkedik és imára kulcsolja kezét): Hála légyen a Mindenhatónak!

Katonatiszt: Elhoztuk maguknak a szabadság ünnepén a szabadságot!

Ötödik jelenet.

Aron. Iván bácsi: (Jobbról besietnek.)

Teréz néni: (örömkialtással borul férje vállára): Uram! Édes jó Uram!

(Balázs, Juliska, apjuk körül bözsögnek és csókolják annak kezét.)

Aron: Hazajöttem, lelkem! Megmondottam tegnap, hazajövök rövidesen, mert változás lesz! Hála érte a Mindenhatónak!

Katonatiszt: Fegyvereink hegyén hozzuk a szabadságot! Csapatainkkal telve vannak a völgyek és robogunk, vágatunk az ezeréves határok felé! Uzsok, Verecke, Volóc várnak bennünket...

Iván bácsi: Megkiáltottuk egy nevet szabadság ünnepén és jöttek csodák! Fegyverük hegyén hozták szabadságot Horthy-katonák! Zúg a Verhovina! Azt zúgja: Szabadság! Szabadság!

VALAMENNYIEN (kiáltva): SZABADSÁG!

FÜGGÖNY.

HŐS DIAKOK.

A háborús nagy iskolában,
Halálos harcok mámorában
Klió, mint szigorú vigyázó,
Csak néz és mindent följegyez;
Kit ide írt föl: mind *hiányzó*
S halnitudásbán mind *jeles*.
Nevüktől ég a büszke márvány
És szól: rám csak vérnek árán
És csak arannyal szabad írni, —
S aki olvassa, annak — szabad sírni...

Óh, sok-sok könnyet sírjatok:
Nagy gyász van itt és sok halott...
Akinek van még magyar könnye,
Kérdőn hiába néz az égre, —
Mért ontott annyi drága vért, —
Az meg nem mondja, mért...